

juny 1978

SERRA D'OR

VALÈNCIA: EL BUNKER
I LA BARRAQUETA

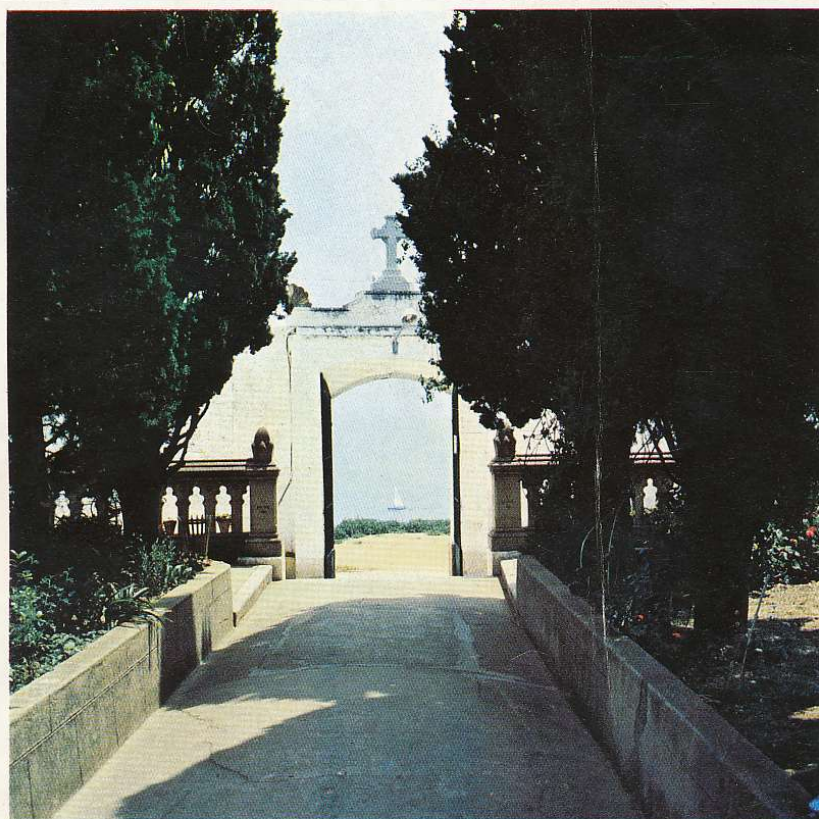
Miquel Tarradell

SALVADOR ESPRIU: ENTRE SINERA
I EL SEU CEMENTIRI

Esyllt T. Lawrence

TOPOGRAFIA DE L'OCI
A LA BARCELONA DEL VUIT-CENTS

Xavier Fàbregas



passar el dia, empènyer l'any

el problema de les dissidències

Sempre se n'ha parlat, és clar. En totes les societats històricament conegudes, el «dissident» ha estat molt mal vist i, per regla general, perseguit. I quan semblava que no ho era, o que no havia de ser-ho, també hi funcionaven els mecanismes de postergació, potser més dissimulats, però tan implacables com en qualsevol altre moment. Entre nosaltres, gràcies a Eugeni d'Ors, hi hagué uns anys que la frase de sant Pau «oportet haereres esse» apareixia dia sí dia no citada a la premsa: ¿qui n'estava segur, tanmateix, que «calia que hi hagués heretges», ni tan sols en els rams innocents de l'estètica o la literatura? Certament, era, aquella, una època dita «liberal». Per definició, el vell «liberalisme» implicava la tolerància, i encara avui se n'omplen la boca, fins i tot els qui no són liberals de programa. En la situació present, ¿qui no s'autoafirma «pluralista»? Llevat de les dues extremes —dreta i esquerra—, tothom. En un ja mig oblidat pamflet de Simone de Beauvoir, aquesta dama sostenia que la defensa del «pluralisme» polític i ideològic era un tret característic del pensament burges, dretà. Coses de la vida!

En la pràctica, però, només els autèntics dissidents defensen seriosament la dissidència: el dret a la dissidència. I encara no tots... Els altres, d'entrada, ja ho sabem, es limiten a tolerar, i únicament fins a un cert punt, passat el qual esdevenen dràstics i rabiosos. Quan els liberals han manat, mai no han vacil·lat a utilitzar els recursos més insidiosos de repressió contra els qui se'ls oposaven d'una manera radical. L'excusa era «preservar la llibertat». Admissible? Les víctimes solien replicar que la llibertat que els liberals volien —o volen— preservar és la d'ells, la pròpia, la del «sistema». Perquè, al capdavant, el liberalisme també és una «ortodòxia». Els atacs, si venien de l'esquerra proletària, o simplement àcrata, ja eren «intolerables». La burgesia liberal ha estat més condescendent, en canvi, amb els ultres de dreta. Els ha castigats de tant en tant, sí, mentre no passava res: davant una perspectiva d'angúnia, no solament els ha tolerats sinó que els subvenciona i els protegeix. No

és cap secret per a ningú, això. La famosa «llibertat» restava entre parèntesis, el temps necessari. Després hi tornaven: l'economia de mercat, en efecte, exigeix algunes «llibertats»...

He escrit abans que no tots els «dissidents» defensen de veres la dissidència: el dret a la dissidència, insisteixo. Hi ha hagut i hi ha dissidents que, en ocupar el poder, s'apressen a convertir-se en inquisidors. Savonarola o Calvi, «dissidents», no eren gens partidaris de la tolerància. Ni tan sols no haurien acceptat paulinament l'avantatge dialèctic de l'heretge per confirmar-se en l'ortodòxia. Se sentien bastant ortodoxos per carisma, sens dubte. Quan es tracta del tema, no puc evitar el record d'un argument de Veuillot, un catòlic integrista francès del segle passat, quan s'enfrontava amb els liberals laicitzadors contemporanis: «Vosaltres m'heu de tolerar, perquè professeu el principi de la tolerància; si un dia arribo a manar, jo no us toleraré, perquè jo me'n foto de la tolerància.» L'esquema era vàlid per als stalinians: per als «antipluralistes» de l'altra banda. Es tracta de falsos dissidents. El concepte de «dissidència», tal com ara mateix es perfila, va prou més enllà de l'àmbit de les «ortodòxies» teòriques o institucionals, i inclou la fauna sencera dels anomenats «marginals». La qual, i no és exageració, sobrepassa en xifres absolutes i estadísticament clares la noció de «minoria».

La consigna «Marginals de tota mena, uniu-vos!», avui, podria donar molt de si. Naturalment, això seria una esperança inútil. Els «sistemes» vigents disposen de mitjans i d'estratègies ben eficaços per a paralitzar, coaccionar o subornar —o sigui: integrar-se— moltes d'aquestes «dissidències». I els «sistemes» no estan exclusivament representats per l'aparell de poder establert. Hi ha més coses en l'endemig: mediacions incísives, deglutadores, tentaculars. I sempre s'és el dissident d'algú. Vull dir: difícilment ningú podrà escapar d'una o altra discriminació. L'abundància creixent de petits moviments convulsius, de dones, de gais, de presos comuns, de vells, de pseudo-boigs,

de joves deliberadament hostils, la pullulació de grupuscles polítics i revolucionaris, les penoses fraccions literàries i artístiques d'una eterna avantguarda frustrada, l'anarco càlid i inversemblant, tot això i més encara, és dissidència. Un individu que pensi amb el cap, un racionalista vulgar i corrent, i sense més complicacions, ¿no formarà part del bloc dels dissidents? Hauria de ser el primer a militar-hi. De fet, no deixa de ser un marginal: un marginat. El «sistema» —no importa ara si és el de l'Est o el de l'Oest— no és precisament «racionalista»: és, i només, una manipulació irracional d'instruments racionalistes.

Ara penso en un passatge de *L'Espoir* de Malraux. Fa molts anys que vaig llegir aquesta novel·la, i potser la meua al·lusió no serà gaire literal. No importa. El cas era que un anarquista es lamentava de com els seus correligionaris eren vistos per la literatura marxista, aleshores. «Hi fem el mateix paper, caricaturesc i incriminat, que un comunista fa en un llibre escrit per un burges.» La successió de dissidències, per al personatge de Malraux, era: el comunista respecte al burges, i l'anarquista respecte al comunista. I no s'acaba aquí la tira de possibilitats correlatives. Una zona considerable de l'anarquisme clàssic —carpetovetònic, en part, i catalanesc *malgrè lui*, en l'altra— era d'un puritanisme trist i confús. Jo he llegit un centenar de novel·letes curtes redactades per la família Urales-Montseny, del temps de *La Revista Blanca*, i no gosaria ni comparar-les amb les novel·les «rosas» del senyor Pérez i Pérez. Eren molt més *ñoñas*: això s'ha de dir en castellà. ¿I allò semblava una «dissidència»?... Han passat els anys. «Volem porros a duro», diu una pintada prop de Sant Vicenç de Montalt. «Volem...» Uí! Dissidir és voler, i voler sense traves. Diuen que el «dissident», etimològicament, és «el qui seua a part». La utopia seria que cadascú se'és allà on li vingués de gust. Però «ells» no ho volen. I no ho volen perquè sigui utòpic, sinó per fer la punyeta al veí. Paraula!

JOAN FUSTER

ria atès, i els ocupants del nord i de ponent s'haurien pogut estalviar l'esforç, fins ara estèril, si bé no inútil, de descompondre-la, de dissoldre-la. No, la unitat del català poc és una mena de contracte lingüístic establert entre els membres de la nostra comu-

nitat. No és una componenda entre catalunyans, valencians, insulars i rossellonesos. Perquè aquesta componenda, aquest compromís, aquest pacte, aquest contracte encara estan per fer, puix que les parts interessades no ho són, d'interessades, ni n'hi

tenen, d'interès. Ara com ara. Però la llengua, la llengua justament, és la que burxa. Car la unitat ve, ara i aquí, de la llengua. Que els homes que l'enraonem ja hem estat tocats, ferits. Oidà! I en canvi, la llengua, inútil, només ha estat esgarrinxada.